

Etnische Minderheden onzichtbaar op TV

Als presentator nauwelijks aanwezig en verwaarloosd in het omroepenbeleid

Felix De Clercq

Etnisch-culturele Minderheden worden ondervertegenwoordigd op de Europese televisiezenders. Als presentator zijn zij zo goed als onzichtbaar. Bovendien komen etnische minderheden enkel op het retorische niveau voor in zowel politieke beleidsteksten, als in de interne werking van de verschillende zenders. Dat zijn de twee hoofdconclusies van de eindverhandeling van Felix De Clercq (Communicatiewetenschappen, VUB).

De onderzoeker onderzocht (telkens voor de drie grootste televisiezenders) van acht Europese landen/landsdelen¹ hoe het met de representatie van minderheden “als presentator” gesteld is. M.a.w.: hoeveel zijn er? In welke verhoudingen? Etc.. Van vier landen (België, Nederland, Frankrijk, Groot-Brittannië) werd ook het mediabeleid onderzocht, in tandem met het interne beleid van de televisiezenders (cf. de “cel diversiteit” van de VRT). Daarnaast werd op het Europese niveau nagegaan of er enige aandacht is voor deze problematiek.

Etnische minderheden zijn duidelijk **ondervertegenwoordigd** als presentator/presentatrice. Van de 790 onderzochte presentatoren uit de acht Europese landen/landsdelen, hebben er **slechts 50** een andere etnische achtergrond dan die van het land waarin ze werken². Zeventien van hen (of te 34%) zijn echter afkomstig van **twee zenders**: BBC1 en BBC2. Enkel op deze twee zenders is namelijk sprake van een “vertegenwoordiging” van minderheden.

Slechts **op drie Europese zenders zijn meer dan drie** presentatoren van een etnische minderheid werkzaam. In de totale *pool* vallen minderheden dus **nauwelijks op**. De publieksrechterlijke (openbare) omroepen hebben **duidelijk een betere vertegenwoordiging** dan de commerciële. Bij de openbare omroepen zijn er gemiddeld 3 presentatoren van een minderheid (8%), bij de commerciële gemiddeld 1 (2,75%).

Arabische en Noord-Afrikaanse minderheden, die nochtans in verschillende landen significante groepen vormen, zijn sterk ondervertegenwoordigd. **Slechts acht van de 50** “etnische-andere” presentatoren hebben die afkomst. Zuid-Amerikaanse presentatoren zijn het minst aanwezig. Ook in de media krijgen sterk **“geconformeerde”** minderheden blijkbaar de voorkeur. Belangrijk is dat de presentatorenrol weggelegd blijkt voor **“minderheden uit de tweede lijn”**, m.a.w. die in het land van de zender zijn geboren en getogen, en voor minderheden met **linguïstische affiniteiten** met het land waar de zender gelokaliseerd is.

¹ Vlaanderen, Wallonië, Nederland, Frankrijk, Duitsland, Groot-Brittannië, Spanje en Oostenrijk

² Als belangrijkste criteria voor etnische achtergrond werden nationaliteit en afkomst gehanteerd, maar zij werden steeds binnen een nationale migratiecontext geplaatst.

De resultaten van enkele kerncases op een rijtje:

Vlaanderen (TV1, CANVAS, KETNET, VTM). Van de 102 Vlaamse presentatoren, zijn er 6 van een etnische minderheid (5,9%). Twee zenders zijn hiervoor verantwoordelijk: KETNET herbergt er twee, CANVAS drie. Op TV1 en VTM werken respectievelijk 1 en geen etnisch-andere presentatoren. Hoewel Marokkaanse en Turkse minderhedengroepen sterk vertegenwoordigd zijn in de maatschappij, komen ze op TV nauwelijks voor. Slechts één van de zes presentatoren heeft de *roots* in Marokko.

Wallonië (La Une, RTLVI, TF1). Drie van de 85 presentatoren heeft een niet-Belgische achtergrond. Meer dan 96% van de presentatoren is dus van Belgische origine. Ook hier is het woord “vertegenwoordiging” dus ongepast. Alle drie de zenders hebben één presentator van een etnische minderheid in dienst.

Groot-Brittannië (BBC1, BBC2, ITV). Uitzondering die de regel bevestigt. Op de twee zenders van de openbare omroep BBC, werken 34% van alle Europese presentatoren van een etnische minderheid. 19 presentatoren (op een totaal van 158, 12%) van de presentatoren is van een etnische minderheid. 17 van hen werken bij BBC. Op de commerciële zender ITV is de “vertegenwoordiging” heel wat minder, 2 op een totaal van 60. De Britse postkoloniale minderheden zijn het populairst, vooral als ze uit India of Sri Lanka komen. De “Arabische” minderheid wordt ook hier echter genegeerd. Pakistani als presentatoren zijn er ook niet.

Nederland (NED1, NED2, RTL4). Ook in Nederland zijn enkele stappen ondernomen. Acht van de 124 presentatoren (7,5%) heeft een niet-Nederlandse achtergrond. Meer dan in andere landen, maar nog altijd erg weinig. Opvallend, enkel presentatoren van Surinaamse afkomst vinden hun weg op de Nederlandse TV. Zeven van de presentatoren zijn uit die Nederlandse oud-kolonie afkomstig. Voor de andere minderheden blijkt de presentatorenpositie ontoegankelijk.

Bovenstaande cijfers werpen **vragen op over de verantwoordelijkheid** die de media opnemen bij de integratie van minderheden. Verschillende onderzoeken wezen namelijk al op de **centrale rol** die de media in deze hebben. De cijfers van het onderzoek tonen overduidelijk aan dat in de meeste landen, **de achtergestelde positie van minderheden wordt bevestigd** in hetgeen we op TV zien. Voor de meerderheid betekent dit dat minderheden ook via deze weg “onbekend” en “vreemd” blijven, voor de minderheden zelf bevestigd het hun maatschappelijke uitsluiting.

Ook de beleidsperspectieven die aan de basis liggen van deze cijfers, werden in kaart gebracht. **Twee niveau's** kregen aandacht het politieke niveau van media en minderhedenbeleid enerzijds, het interne beleid van de omroepen anderzijds. Over het algemeen luidt de conclusie dat het beleid **erg gefragmenteerd** verloopt. Historische gegroeide politieke, economische en historische factoren bepalen de manier waarop er tegen het thema wordt aangekeken. Landen **met een integratie en antidiscriminatie traditie** (Groot-Brittannië en Nederland) ontwikkelden een aan hun mediamodel aangepast beleid. Landen die dit niet hebben blijven in gebreke (België (Vlaanderen) en Frankrijk).

In Nederlandstalig België is de situatie het **slechtst**. Buiten enkele algemene verklaringen in de beheersovereenkomst van de VRT worden etnische minderheden

niet vermeld. Van een gecoördineerde integratiepolitiek is dus **geen sprake**. Positief punt is dan weer de “cel diversiteit” van de VRT. Hoewel de resultaten vooralsnog beperkt zijn, kan de cel op termijn uitgroeien tot een belangrijke factor.

Dat het ook anders kan, bewijst de BBC. Diens ***Multicultural Department*** kan bogen op een lange Britse integratietraditie (de zgn. *Race Relations*) en slaagt erin de integratiefunctie van de media op alle niveau's van de BBC te ondersteunen.

Voor alle verdere vragen en info:

Felix De Clercq – 0472/54.95.99 – fedecler@vub.ac.be

Prof. Dr. Nico Carpentier – nico.carpentier@vub.ac.be